

PREZYDENT MIASTA
DĄBROWA GÓRNICZA

Dąbrowa Górnicza, dnia 22 marca 2022 r.

rodzaj dokumentu: odpowiedź na interpelację

znak sprawy: WNK.0003.2.2022

sprawa dotyczy: usunięcia obelisku w dzielnicy Gołonóg

data wpływu pisma: 07.03.2022 r.

osoba do kontaktu: Patryk Kuzior,

Wydział Nadzoru i Kontroli, 32 295 68 29, pkuzior@dg.pl

Pan Grzegorz Jaszczura
Radny Rady Miejskiej
w Dąbrowie Górniczej

Szanowny Panie Radny!

W odpowiedzi na Pana interpelację dotyczącą „usunięcia pomników sowieckich w Dąbrowie Górniczej” informuję, że rozumiem szczególny kontekst, jaki obecnie nadawany jest wszystkiemu co pozostaje w związku z Federacją Rosyjską – państwem, które dokonało zbrodniczej agresji na Ukrainę. Jestem przekonany, że postawa władz Dąbrowy Górniczej jak i Mieszkańców nie budzi wątpliwości co do tego, że w starciu nie tylko państw i ich sił zbrojnych, ale także fundamentalnych ludzkich wartości, stoimy po stronie Ukrainy i jej Obywateli, których zresztą coraz liczniejszą grupę gościmy w naszych progach.

Przechodząc natomiast do meritum, to zawarta w Pana interpelacji analiza sytuacji pomników na płaszczyźnie historycznej i prawnej wymaga jednak pewnego uzupełnienia. Fakt napaści sowieckiej na Polskę 17 września 1939 roku jest powszechnie znany, zmiany polityczno-ustrojowe, które umożliwiły nieskrępowany dostęp do tej wiedzy miały miejsce ponad 30 lat temu. W tym miejscu chciałbym zauważyć jednak, że po upadku Związku Radzieckiego Rzeczpospolita Polska uregulowała stosunki z Federacją Rosyjską, która w porządku prawnym – międzynarodowym jest jego następcą. I tak, dokładnie od 8 maja 1993 roku, częścią polskiego systemu prawnego jest wynegocjowany ze stroną rosyjską przez rządy RP a podpisany przez Prezydenta RP Lecha Wałęsę Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy, sporządzony w Moskwie dnia 22 maja 1992 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 291). Traktat ten w art. 17 ust. 1 stanowi, że cmentarze, miejsca pochówku, pomniki i inne miejsca pamięci, będące przedmiotem czci i pamięci obywateli jednej ze Stron, zarówno wojskowe, jak i cywilne, znajdujące się obecnie lub urządzone, na podstawie wzajemnych porozumień, w przyszłości na terytorium drugiej Strony będą zachowane, utrzymywane i otoczone ochroną prawną, zgodnie z normami i standardami międzynarodowymi oraz zwyczajami narodowymi i religijnymi. Jednocześnie w ust. 2 tego samego

artykułu wskazano, że obywatele jednej Strony będą mieli zapewniony dostęp do miejsc pochówku i pamięci rodaków, znajdujących się na terytorium drugiej Strony, a także zapewni się im możliwość opieki nad grobami i miejscami pamięci.

W oparciu o wskazany wyżej Traktat zawarta została także umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Federacji Rosyjskiej o grobach i miejscach pamięci ofiar wojen i represji, sporządzona w Krakowie dnia 22 lutego 1994 r. (Dz. U. Nr 112, poz. 543), która również jest częścią obowiązującego porządku prawnego. Umowa ta przewiduje w art. 3 ust. 1, że Strony utrzymują miejsca pamięci i spoczynku zapewniając ochronę grobów, nagrobków, pomników i innych obiektów upamiętniających oraz zazielenienie i zachowanie ich w należyтым porządku. Ponadto z art. 3 ust. 3 tej umowy wynika, że Strony zobowiązują się do natychmiastowego wzajemnego informowania się o wszystkich przypadkach wandalizmu wobec miejsc pamięci i spoczynku oraz do podejmowania niezwłocznych działań w celu przywrócenia tym miejscom należytego porządku, ukarania sprawców zgodnie z ustawodawstwem swojego państwa i zapobiegania podobnym aktom w przyszłości.

Nie ulega wątpliwości, że zarówno wspomniany wyżej Traktat jak i oparta na nim Umowa rządowa są częścią wiążącego Rzeczpospolitą prawa międzynarodowego, co jest o tyle istotne, że według art. 9 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) Rzeczpospolita Polska przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego.

Mając na uwadze powyższe regulacje a także artykułowany w przestrzeni publicznej jasny przekaz ze strony różnych przedstawicieli Federacji Rosyjskiej (m.in. Ambasada FR w Polsce), uważających niszczenie pomników żołnierzy radzieckich za akt agresji i beczeszczenie obiektów pamięci narodowej, zwracałem uwagę w korespondencji kierowanej do Wojewody Śląskiego jako konstytucyjnego przedstawiciela Rządu w terenie, że likwidacja takich pomników nie jest tylko sprawą lokalną, ale dotyczy relacji międzynarodowych. W tym miejscu wyraźnie stwierdzam, że w postępowaniach administracyjnych, jakie toczyły się na podstawie przepisów ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 1103), które zwieńczone zostały decyzjami:

1. decyzją Wojewody Śląskiego NPII.4131.5.6.2018 z dnia 15 października 2019 roku nakładającą na Miasto Dąbrowa Górnicza obowiązek usunięcia pomnika – obelisku upamiętniającego żołnierzy Armii Czerwonej poległych podczas wyzwolenia Dąbrowy Górniczej i Gołonoga, znajdującego się w Dąbrowie Górniczej na działce nr 12 km. 36 obręb Dąbrowa Górnicza;
2. decyzją Wojewody Śląskiego NPII.4131.5.7.2018 z dnia 5 września 2019 roku nakładającą na Miasto Dąbrowa Górnicza obowiązek usunięcia pomnika upamiętniającego żołnierzy Armii Czerwonej poległych podczas wyzwolenia Strzemieszyc, znajdującego się w Dąbrowie Górniczej – Strzemieszyczach przy ul. Oddziału AK Ordon.

Jako reprezentant Miasta Dąbrowa Górnicza nie byłem stroną aktywną i nie odwoływałem się od ich treści. Nigdy bowiem nie czułem się i nie stawiałem na pozycji obrońcy tych pomników.

Żałuję, że polski rząd wraz ze swoją administracją problem pomników poradzieckich przerzucił wyłącznie na lokalny samorząd, nie dostrzegając też pewnych zagrożeń wynikających z agresywnego nastawienia strony rosyjskiej. A zagrożenia te nie są wyimaginowane, o czym przed kilkunastu laty dobitnie pokazała choćby sytuacja w Estonii, gdzie przeniesienie pomnika żołnierza sowieckiego w Tallinie (tzw. Pomnik Wyzwolicielei Tallinna) na miejscowy cmentarz, wywołało zamieszki mniejszości rosyjskiej a w dalszej konsekwencji napięcia w stosunkach dwustronnych i niewypowiedzianą przez Rosję agresję cybernetyczną na ten kraj. O tych zagrożeniach pisałem do Wojewody Śląskiego prosząc o jasne stanowisko rządu w tej sprawie, niestety nie doczekałem się w tej sprawie odpowiedzi. Zamiast tego otrzymywałem upomnienia podpisywane przez urzędników niższego szczebla a przecież administracja rządowa także mogła zastępczo usunąć kontrowersyjne pomniki.

Nie chcąc narazić się na zarzut naruszenia wspomnianych wyżej norm prawnomiędzynarodowych a także narazić lokalnej wspólnoty na szykany ze strony rosyjskiej zdecydowałem się złożyć wniosek do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o stwierdzenie nieważności wspomnianych wcześniej decyzji, wskazując, że w postępowaniach administracyjnych w tych sprawach wątek regulacji międzynarodowych w ogóle nie został zbadany, nie odniesiono się do zagadnienia gwarantowania przez Rzeczpospolitą ochrony tych pomników.

W zasadzie w przeddzień agresji rosyjskiej na sąsiednią Ukrainę Wiceprezes Rady Ministrów Pan Piotr Gliński wszczął postępowania nieważnościowe wobec rzeczonych decyzji. Ostatecznie jednak decyzją z 16 marca br. (doręczoną 18 marca br.) uznał, że kwestia wykonania zobowiązań prawnomiędzynarodowych wynikających z Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy jest sprawą rządu a zakres tej ochrony wynika wyłącznie z tego, co zostało ustalone w ustawie o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki. Biorąc pod uwagę, że decyzja ta sygnowana jest podpisem Wicepremiera traktuję powyższe jako stanowisko Rządu RP, co zamyka dla mnie temat ewentualnych zastrzeżeń Rosji względem przyszłego usunięcia pomników usytuowanych na nieruchomościach Miasta Dąbrowa Górnicza, które mogą w świadomości przedstawicieli tego państwa uchodzić za miejsca ich pamięci narodowej.

Mając powyższe na uwadze stwierdzam, że pomniki żołnierzy radzieckich zlokalizowane w Gołonogu i Strzemieszycach zostaną usunięte. W miejscu jednego z nich chcemy utworzyć miejsce upamiętniające ofiary II Wojny Światowej.

Prezydent Miasta

Marcin Bazylak

